

Fins al 13 de gener de 2008 el centre cultural de Caixa Girona, la Fontana d'Or, va exposar 44 pintures i 33 dibuixos de l'artista llatinoamericà d'origen català Joaquim Torres-García (Montevideo 1874-1949). Aquest artista, descendent d'un mataroní, fou una de les figures importants del panorama artístic català, europeu i llatinoamericà de la primera meitat del segle XX.

Ens trobem en un moment on les primeres avantguardes comencen a fer la seva aparició: fauvisme, expressionisme, cubisme, surrealisme, constructivisme, etc. Les obres presentades a l'exposició anaven de l'any 1924 al 1945, època en la qual Torres-García defuig el constructivisme rus que el caracteritza part de la seva obra i, ens mostra un major primitivisme, distanciant-se de la pintura destinada a imitar fidelment la realitat, per tal de buscar una forma d'expressió universal. Hem de dir que és aquest distanciament dels grans moviments artístics que es viuen en el moment que fa que l'obra d'aquest artista sigui una creació artística pròpia i única. Crea un estil molt personal amb reminiscències primitives de les primeres avantguardes, que ja trobàvem amb artistes com Gauguin, i que veurem amb altres artistes com Pablo Gargallo.

Com ja he dit, l'exposició es basava amb un primitivisme de reducció plàstica, que li serveix a Torres per fer una simplificació de la seva idea. Podem observar com utilitza pocs materials, tots de caire rústic: cartró, fusta gravada, oli sobre fusta, oli sobre tela, suro,... amb una gamma cromàtica basada en els terrosos, ocres i foscos, sense perdre la utilització de la línia (gravada o pintada), que li serveix per simplificar la idea que ens vol mostrar al quadre. És a través de la gamma cromàtica que crea una atmosfera inquietant amb trets surrealistes.

A l'exposició podíem observar-hi obres de tot tipus: quadres de dues

dimensions, quadres amb relleus on insereix tot tipus de material i, sobretot, una gran varietat de màscares primitives (*Màscara amb ulls de suro* del 1930). És en les màscares i els retrats on podem observar la influència del primitivisme, vist des d'una vessant màgica i simbòlica tal com manifesta el mateix Torres: *Aquest llenguatge simbòlic, vivent i ben real, és el més profund i complert que pugui expressar l'art; i fou el llenguatge de l'art de l'antiguitat i dels mal anomenats salvatges; civilitzats en això com en d'altres coses d'aquest caire, que no el prosaic home modern, materialista. Em sembla que s'hauria de tornar a aquest art, passant del símbol intel·lectual al símbol màgic.*¹

Cal dir que Torres agrupa sota la mateixa categoria d'art primitiu, l'art prehistòric, l'egipci, l'etrusc, el tribal, el precolombí i fins i tot la pintura prenaixentista. Tot i això, podem observar com alguns dels temes emprats per Torres-García són plenament tradicionals: paisatges, nu femení, bodegons, retrats... tractats amb una certa simplicitat que li permet mostrar-nos la idea principal de l'obra. Amb l'exposició veiem com malgrat la seva devoció per l'estructura i el constructivisme, Torres-García va buscar la força de l'expressió d'aquell llenguatge primigeni, naïf, basat en la puresa i la simplificació: *Considero, doncs, molt superior a tota aquesta pintura del nostre temps que vol donar-nos l'aparença material de les coses -i encara que jutjant-ho lleugerament es tingui per una abstracció- l'art rudimentari de l'home prehistòric de les cavernes, i tot lo arcaic i primitiu de totes les civilitzacions.*²

Anna Vilar Bassagañas
Llicenciada en Història de l'Art

¹ Torres-García, Joaquín, "Simbolismo intelectual y simbolismo mágico" (1934) a Torres-García, Joaquín *Universalismo Constructivo*, Madrid, 1984, pàg 97.

² Torres-García, Joaquín, "Revista de l'escola de decoració", Barcelona, 1914.

